

GLEJ, NETOPIR!

DOBRODOŠLI MED PONOČNJAKI

Alenka Petrinjak

Dragi bralci!

V rokah držite publikacijo Slovenskega društva za proučevanje in varstvo netopirjev! Ta vas bo z različnimi prispevki popeljala v svet zanimivih nočnih živali. Razkrili vam bomo delček življenja netopirjev in tistih, ki se ukvarjamo z njihovim proučevanjem in varstvom. Morda bo koga zamikalo, da se nam pridruži.

Vabljeni v našo družbo in prijetno branje!

Zahvaljujem se vsem, ki ste pomagali pri nastajanju te publikacije.

Izdalo: Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev,
Večna pot 111, Ljubljana, Slovenija//
e-naslov: netopirji@guest.arnes.si//
www.sdpv-drustvo.si

Urednica: Alenka Petrinjak
Oblikovanje: Matej Hafner
Risba na naslovnici: Irena Kranjec
Ilustracija: Aljaž Rijavec
ISSN 1581-9701

NAŠEL SEM NETOPIRJA. KAJ NAJ STORIM?

Maja Zgmajster

V jamah ali na podstrešjih so netopirji lahko na dosegu človeških rok, a jih pustimo v miru in tiho odidimo. Ravno vznemirjanje na zatočiščih je eden od pomembnejših razlogov za ogroženost teh sesalcev, ki so tudi zakonsko zaščiteni. Toda kaj če najdemo netopirja ležati na tleh ali viseti izpostavljenega na zunanem zidu stanovanjske hiše kar sredi belega dne? Neobičajno mesto zadrževanja pomeni, da smo naleteli na žival, ki je zelo verjetno v težavah.

Če je netopir na mestu zadrževanja izpostavljen nevarnostim, kot so npr. promet, dehidracija zaradi sonca ali plenilci (kar je lahko tudi domača mačka!), ga čim prej umaknimo. A preden se mu približamo, moramo vedeti, da so netopirji divje živali, ki dobronamernosti naših dejanj ne bodo nujno sprejele z navdušenjem. Tako se bo lahko tudi zelo onemoglo bitje v strahu pred neznanim poskusilo braniti – pogosto le z grožnjo z odprtim gobčkom, ki pa hitro razkrije tudi vrsto precej ostrih zob. Zato je treba ravnati previdno in žival ne z golo roko, ampak s pripomočkom, kot je rokavica, debelejša krpa, karton ipd., spraviti v kartonasto škatlo ali kako drugo posodo. Ta naj omogoča kroženje zraka, vendar naj bo dobro zaprta, da žival ne uide. Netopirja umaknemo na mirno, nekoliko hladnejše mesto in takoj pokličemo SDPVN. Zelo pomembno je, da si zapišemo natančen čas in kraj najdbe netopirja.

Poleti lahko naletimo na onemogle mladičke, ki so v svojih prvih poskusih letenja ali zgolj zaradi nerodnosti nesrečno pristali na tleh. To samo po sebi (vsaj pri gladkonoscih) ni nujno usodno, saj jih zvečer lahko pobere mama, ki jo prikličejo k sebi. Vendar zaradi izpostavljenosti vročini in plenilcem lahko prej poginejo, zato je tudi zanje najbolje, da jih s takega mesta umaknemo in se takoj obrnemo na SDPVN.

Za raziskovalno delo z netopirji je treba imeti ustrezno dovoljenje pristojnega ministrstva, v SDPVN pa ima nekaj posameznikov tudi izkušnje z oskrbovanjem netopirjev. Ti naj bodo seznanjeni z vašo najdbo, da se boste dogovorili, kako naprej.

V primeru mladiča običajno najprej preverimo, ali je porodniška kolonija nad mestom najdbe. Takrat smo lahko precej gotovi, da je tam tudi njegova mama, zato malčka damo v razpoko s kolonijo ali ga tej toliko približamo, da sam spleza vanjo. Če to ni mogoče, ga začasno umaknemo in ob zgodnjem mraku spet položimo čim višje koloniji, da bo morda priklical svojo mamo.

Kadar ga ni mogoče takoj vrniti v naravo, je netopir vzet v začasno oskrbo. Takoj ko si opomore, je spet izpuščen na prosto, praviloma na mestu najdbe. Ob tem je treba vedeti, da ob še tako skrbni negi uspešno okrevanje živali ni zagotovljeno, še posebno ob poškodbah, ki so lahko vidne ali pa tudi ne. A tudi v takih primerih naše dejanje ni bilo zaman, saj smo bitju s svojim trudom vsaj dali možnost okrevanja.

Tako vas pozivamo, da se, če ste naleteli na onemoglega netopirja/-e, čim prej obrnete na SDPVN ali direktno na avtorico tega članka na telefon: 041-901-122.

ZAČELI SMO LETA 1998 ...

Maja Zagmajster, predsednica SDPVN

... ,ko je pod okriljem Društva študentov biologije nastala Sekcija za proučevanje in varstvo netopirjev. Že v istem letu sta na raziskovalnih taborih študentov biologije v Šempasu in na hrvaškem otoku Mljetu prvič delovali tudi Skupini za netopirje. Zanimanje za to skrivnostno živalsko skupino se je utrdilo in tako je v letu 2001 sekcija prerasla v samostojno Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev (SDPVN). To je ohranilo zastavljena poslanstva: izboljševanje poznavanja razširjenosti in ekologije netopirjev v Sloveniji, zavzemanje za učinkovito varstvo netopirjev in njihovih habitatov ter dvig javne zavesti o pomenu teh skrivnostnih, a izredno koristnih nočnih živalih.

Pomemben zagon pri našem delu je pomenilo sodelovanje v mednarodnem projektu »Srednjeevropski program varstva dolgokrilega netopirja« v letih 1999/2000 skupaj z organizacijami iz Madžarske, Romunije in Bolgarije. Mnoge smo takrat pritegnili k sodelovanju s številnimi ekskurzijami v jame, javnost pa smo nagovorili s plakatom o netopirjih v jamah. Sodelovanje z mnogimi naravovarstvenimi organizacijami in društvi doma in v tujini, s katerimi delimo skupne cilje varstva narave, je za SDPVN izrednega pomena. Smo partnerji v mednarodnem projektu »Varstvo netopirjev v regiji Alpe-Jadran« z organizacijami iz Italije in Avstrije.

Člani SDPVN v skupinah za netopirje izobražujemo udeležence na mnogih mladinskih in študentskih raziskovalnih taborih in na številnih predstavitvah širom po Sloveniji. Izdali smo dve zloženki in postavili mnoge fotografske razstave o netopirjih. V letu 2003 je bila uspešna serija izobraževalnih delavnic »Poslušanje netopirjev v naravi«, ki so potekale po šolah, finančno pa jih je podprlo tudi Ministrstvo za okolje, prostor in energijo (MOPE). Vse od leta 1999 pa organiziramo Evropsko noč netopirjev, ki iz leta v leto ponuja bolj raznolik program v več krajih po Sloveniji. V njenem okviru je nastala lutkovna predstava članov SDPVN »Kaj ima stric Julče na podstrešju«, ki je pozneje doživela več ponovitev. V letošnjem letu smo izzvali domišljijo drugih in razpisali natečaj za netopirski strip.

SDPVN velik del delovanja usmerja v priporočila za zavarovanje mnogih pomembnih zatočišč netopirjev, npr. Osapske jame, gradu Grad na Goričkem, gradu Rihemberk, Ajdovske jame. Zelo aktivno sodelujemo tudi pri oblikovanju mnogih naravovarstvenih dokumentov, pravilnikov, zakonov, ki so pomembni za varstvo netopirjev v Sloveniji. V letu 2003 je potekalo intenzivno zbiranje podatkov o razširjenosti netopirjev za potrebe naloge Prirodoslovnega muzeja Slovenije »Strokovna izhodišča za omrežje Natura 2000, Netopirji«, v kateri so sodelovali tudi člani SDPVN s podatki in terenskim delom. SDPVN je letos partner MOPE v projektu komuniciranja s ključnimi osebami za varstvo izbranih zatočišč netopirjev, ki so vključena v omrežje Natura 2000.

Država se je s podpisom mnogih mednarodnih konvencij zavezala, da se bo aktivno zavzemala za varstvo netopirjev, z vstopom v EU pa je postala za nas zavezujoča tudi Habitatna direktiva in razglasitev območij omrežja Natura 2000. V letu 2003 je Slovenija končno podpisala tudi Sporazum o varstvu netopirjev v Evropi (t. i. Eurobats). Ker pa je od varovanja na papirju do izvajanja v praksi žal pogosto zelo daleč, bomo z aktivnostjo SDPVN to razdaljo še naprej prizadevno krajšali.

Netopirjem izredno pomembne vloge v ekosistemu nihče ne more odrekati, zato si v dobro naših zanamcev kot tudi narave same prizadevajmo za njihovo ohranitev. K temu ogromno prispevamo posamezniki, ki nas je združilo zanimanje za netopirje in nam ni vseeno zanje, ter s svojim delovanjem, idejami in energijo oblikujemo bistvo SDPVN. Pridruži se nam!

EHOLOKACIJA

Nataša Aupič in Irena Kranjec

Ljudje in večina ostalih sesalcev se orientiramo s pomočjo oči. Ustvarimo si optično sliko okolice in jo shranimo v spomin. Netopirji zmernega pasu pa oddajajo ultrazvočne signale, ki se odbijajo od površine in v njihovih možganih ustvarjajo slušno sliko okolice. Slednja je enako točna in podrobna kot naša optična. Netopirji torej slišijo vhod v jamo, medtem ko ga mi vidimo. Podobno tehniko orientiranja uporabljajo kiti in delfini ter celo nekatere ptice, ki živijo v jamah.

Ultrazvok proizvajajo z glasilkami. Oddajajo ga skozi usta (gladkonosi netopirji) ali skozi nos (podkovnjaki). Ultrazvok fizikalno opišemo s sinusno krivuljo. Za vsako krivuljo je značilna amplituda in valovna dolžina. Frekvenca pomeni število valovnih dolžin v sekundi (Hz). Krajša kot je valovna dolžina, večja je frekvenca in obratno. Netopirji, ki živijo v Sloveniji, oddajajo ultrazvočne klice z valovnimi dolžinami oz. frekvencami med 20 in 115 kHz. Človeško uho teh krikov ne more zaznati. Lahko pa vrstno značilno oglašanje zaznamo z ultrazvočnimi detektorji – posebnimi napravami, ki pretvorijo ultrazvok v nam slišen zvok in prikažejo frekvenco oglašanja netopirja. To lahko posnamemo, računalniško analiziramo in naredimo sonogram (grafični prikaza oglašanja).

Poleg eholoških klicev poznajo netopirji tudi socialne klice. Te lahko slišimo, saj so v našem slušnem območju (do 20 kHz). Namenjeni so predvsem medsebojnemu sporazumevanju, npr. med mamo in mladičem, ter iskanju partnerja jeseni v času parjenja.

Naj vas torej ne bo strah, da bi se vam kakšen netopir zaletel v lase in tam naredil gnezdo.

Slika prikazuje 10-krat upočasnjene ultrazvočne klice belorobega netopirja (*Pipistrelus kuhlii*). (Vir: Primož Presetnik)

NETOPIRJI – ALI JIH POZNAMEO?

Irena Kranjec

Če greste zvečer na sprehod po parku, boste na temnečem se nebu lahko opazili leteče silhuete. To so netopirji. Od ptičev jih ločimo po prhutajočem letu (podoben jet metuljevemu). Uvrščamo jih med sesalce. *To so živali, ki sesajo materino mleko; kar počnemo tudi mi.*

SPLOŠNE ZNAČILNOSTI NETOPIRJEV PRINAS

Netopirji so kosmate, zelo lahke, za pest velike živalice. Čeprav so majhni, imajo širok razpon prhuti: npr. veliki podkovnjak 40 cm. Tako velike prhuti omogočijo aktiven let. So edini sesalci, sposobni letenja. Njihove prhuti so pravzaprav elastična kožna opna, razpeta med podaljšanimi dlančnicami in prstnicami sprednjih okončin.

Veliko vrst netopirjev zimo prespi v jamah, nekatere pa tudi v duplih ali kleteh.

(foto: Katerina Jazbec)

Imajo močno in ostro zobovje, ki spominja na zobe kake zveri. V resnici netopirji niso prav nič krvoločni in ne pijejo krvi – vsaj pri nas ne! Njihova glavna hrana so žuželke, ki jih nalovijo nad vodo, ob svetilkah, prosto v zraku in ob vegetaciji (v krošnjah dreves, travi). Ostre zobe imajo zato, da lahko pregriznejo hitinasto telo žuželke. Predstavniki, ki se prehranjujejo s krvjo, žive v južni in srednji Ameriki, lotijo pa se večinoma goveda.

Na glavi imajo par drobnih oči. Ker jim za orientacijo in iskanje plena v temi ne zadostujejo, so razvili orientacijo s pomočjo zvoka. Tega oddajajo v obliki ultrazvočnih signalov, kar imenujemo ehokolacija.

Mali podkovnjak spada v družino podkovnjakov.

(foto:Katerina Jazbec)

KAKO NETOPIRJI PREŽIVIJO LETO

Poleti čez dan dremljejo v zvonikih, na podstrešjih, za opaži, v drevesnih duplih, razpokah in tudi v jamah. Ob mraku se odpravijo na lov za žuželkami in lahko jih opazimo ob gladinah voda, ob cestnih svetilkah, v gozdu, nad travnikom. Zimo zaradi odsotnosti žuželk prespijo v jamah, kletah ali drevesnih duplih. V času hibernacije (pravega zimskega spanja) se jim upočasni metabolizem in spusti telesna temperatura na nekaj stopinj nad okoljsko.

Preživijo s pomočjo zalog rjave maščobe med lopaticami. Parijo se jeseni, vendar pride do oploditve šele spomladi. Do takrat samica shrani spermo v delu maternice – to imenujemo odložena oploditev. Spomladi se samice zberejo v porodniške kolonije, kjer se skotijo mladiči. Neodvisni postanejo julija ali avgusta in si na koncu poletja že nabirajo zalogo za dolge zimske dni.

KAJ JIH OGROŽA

Netopirji so med najbolj ogroženimi sesalci na svetu. Poleg motenja kolonij jih ogroža uničevanje bivališč; zasipavanje jam z odpadki, nepravilno zapiranje vhoda v jame, omejevanje dostopa v poletna bivališča (npr. zamreževanje odprtin) in preнове v času porodniških kolonij, uporaba insekticidov, ki zmanjšujejo število žuželk ali pa se kopičijo v njih, ter odstranjevanje starih dreves.

Poleti se samice nekaterih vrst netopirjev zberejo na podstrešjih, kjer skotijo navadno enega mladiča, za katerega skrbijo, dokler sam ni sposoben loviti žuželk. Skupine samic z mladiči imenujemo porodniške kolonije. (Foto: Katerina Jazbec)

KOLIKO VRST POZNAMO

Na svetu je okoli 1000 vrst netopirjev. Za glodalci so druga najštevilčnejša skupina sesalcev. Delimo jih v dva podredova: orjaški netopirji (*Megachiroptera*) živijo v tropskih in subtropskih krajih, mali netopirji (*Microchiroptera*) pa v zmernem pasu.

Izvirajo neposredno iz žužkojedih prednikov, kar se pri večini vrst odraža v zgradbi zobovja. O izvoru netopirjev si strokovnjaki še niso na jasnem. Glede na njihovo velikost in primerjavo z drugimi sesalci dočakajo nekatere vrste neverjetno visoko starost. Povprečna življenjska doba je 20, najdaljša pa 30 let.

Gozdni mračnik spada v družino gladkonosih netopirjev. (foto:Katerina Jazbec)

Pri nas prebivajo netopirji iz rodu malih netopirjev (*Microchiroptera*). Delimo jih v dve družini: gladkonosi netopirji (*Vespertilionidea*) in podkovnjaki (*Rhinolophidea*). V Sloveniji je bilo do sedaj opaženih 29 vrst netopirjev. Prav vsi so zakonsko zavarovani.

STRIPOVSKI NATEČAJ NA BELINO PAPIRJA UJEMI NETOPIRJA

Ana Skoberne

Ko domišljija dobi krila in ko ponoči misli ne spijo, se v glavi risarja najverjetneje igra netopir, ki postaja vedno bolj resničen, dokler ga roka ne ujame v sliko, v zgodbo in pošlje na natečaj za najboljši netopirski strip ...

Pri SDPVN smo se odločili, da skrito in ogroženo življenje netopirjev približamo javnosti skozi oči mladih umetnikov z natečajem v obliki stripa, saj le-ta vedno obravnava pomembne stvari in na kratko zadene bistvo s svojo sporočilnostjo. V stripovski zgodbi je dovoljeno vse: pretiravanje do absurdnosti, resnost, katera koli stopnja lepote, inteligentnosti in prefinjenosti, da se pokaže svet z novimi, svežimi očmi, da nas zabava... Toda hkrati izraža resnico, s katero ponovno odkrivamo in razumemo svoj svet.

Tokrat smo želeli dobiti stripovske junake, netopirje brez masla na glavi, ki se je nabralo skozi stoletja nepoznavanja te živalske vrste. Pripisovali so jim zaletavanje v frizure, tankanje krvi, bratenje z grofom Drakulo, s hudičem, čarovnicami ... Strah ima velike oči še danes, nekateri ljudje pa potrebujejo očala.

Sama fiziologija netopirja, ki edini med sesalci leti, in njegove prilagoditve na letenje omogočajo nenavadne in iskrive kozmetične popravke spretnega risarja, zanimivosti iz sveta netopirjev pa lahko pletejo tisoč in eno zgodbo. Vsak strip je izum številnih idej, tehnike, talenta, domišljije, znanja in truda z osebnim avtorskim pečatom. Avtorji so se zavedali svoje vloge podajanja pravih informacij, zato so vsi prispeli izdelki kakovostni.

Poročilo žirije z dne 10. 8. 2004

Člani žirije: urednik revije Stripburger Igor Prassel, članica SDPVN Ana Skoberne, akademski slikar Mladen Stropnik.

Med dvanajstimi prispelimi stripi, štirindvajsetih avtorjev smo oblikovali dve kategoriji. V prvi so stripi bolj izkušenih avtorjev in avtoric, v drugi pa osnovnošolcev. Nagradili smo naslednje stripe:

1 . nagrada: Netopir A, šifra: K 980420P, avtorica:
Kristina Povh.

S preprostim likovnim izrazom avtorica duhovito izrazi neupravičen strah človeka pred netopirjem.

2 . nagrada: Zakaj se bojimo netopirjev, šifra: 46976,
avtor: **Primož Krašna.**

Delo izstopa po likovni kakovosti ter obenem podaja vzgojno-izobraževalno vsebino, vendar v določenih detajlih zaradi površne raziskave netopirjeve fizionomije ni dovolj natančno.

3. nagrado si delita: Nočne ptice, šifra: Aleksej,
avtor: **Aleš Sedlar**, in Netopirske nevšečnosti,
šifra: Perica reže raci rep, avtor: **Vane Jankovič Dolenc**.

Oba avtorja odlikuje dobra zgodba in zadovoljiva likovna vsebina. Medtem ko avtor Nočnih ptic gleda na netopirje s humoristično noto, so v Netopirskih nevšečnostih predstavljeni v ekološki problematiki.

Posebne pohvale za mlade striparje:

Brez naslova, šifra: Galadriel15, avtorica: **Jurka Jeran**.
Z odprto likovno formo blizu haiku stripa avtorica pristrčno poziva javnost za večje spoštovanje (netopirske) drugačnosti.

Brez naslova, šifra:Štor,avtorja:**Nejc Čad,Denis Atanasov**.
Z barvnim, likovno poenostavljenim stripom avtorja humorno prikažeta prehranjevalne probleme netopirja.

Hvala Alešu, Ani, Andreju, Denisu, Evi K., Evi S., Jasminu, Jasni, Jurki, Kristini, Marini, Martinu, Nastji, Nejcu, Primožu, Roku, Saši, Sonji, Tamari, Tanji, Teji, Tilnu, Tini, Vanetu za vaš prispevek k večji opaznosti netopirjev. Upam, da se z novimi idejami spet srečamo naslednje leto.

Zahvaljujemo se tudi sponzorjema Holdingu Slovenske železnice d. o. o. ter družbi Žito Gorenjka, d. d., Lesce.

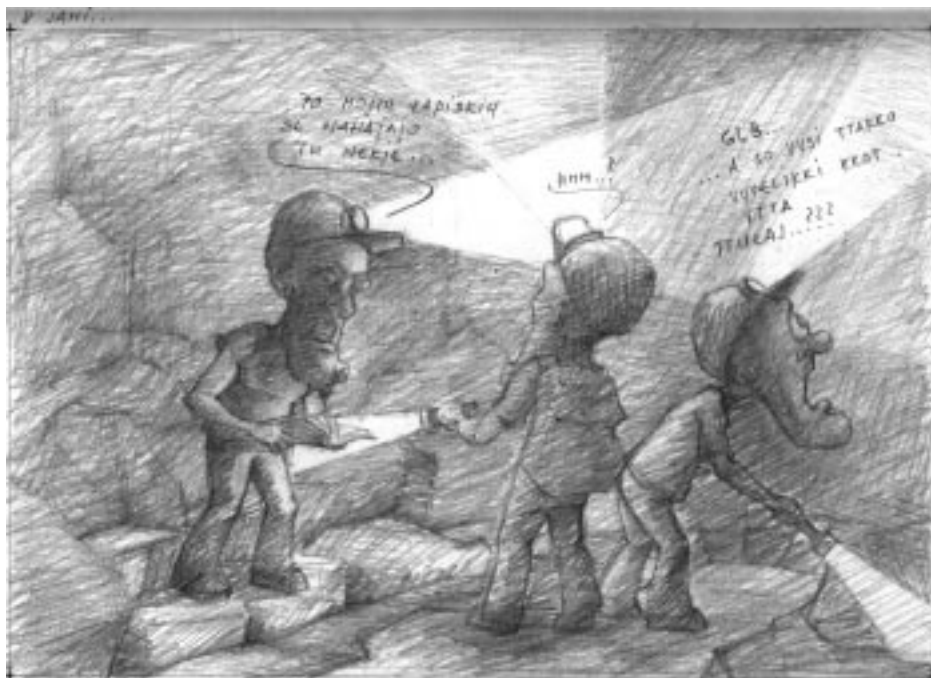
Bi lahko malo
bolj SPOŠTOVALI
NETOPIRJE da bom
svoj strip lahko končala
s mečnim koncem?

(Hvala)

by: Galadriel15

Poziv Jurke Jeran k spoštovanju netopirjev. Problem prehranjevanja kot si predstavljata Nejc in Denis.

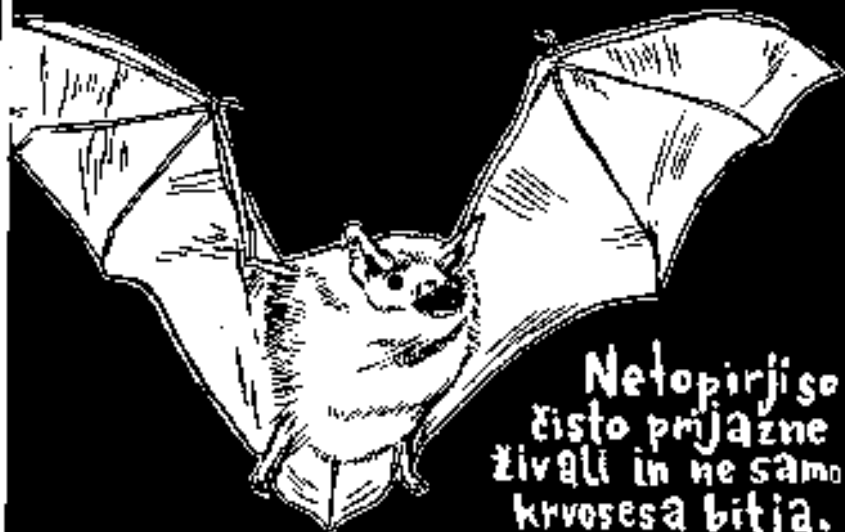
1.nagrada Kristina Povh - Netopir A

Zakaj se
bojimo
netopirjev?

2004

Netopirji so
čisto prijazne
živali in ne samo
krvosesa bitja.

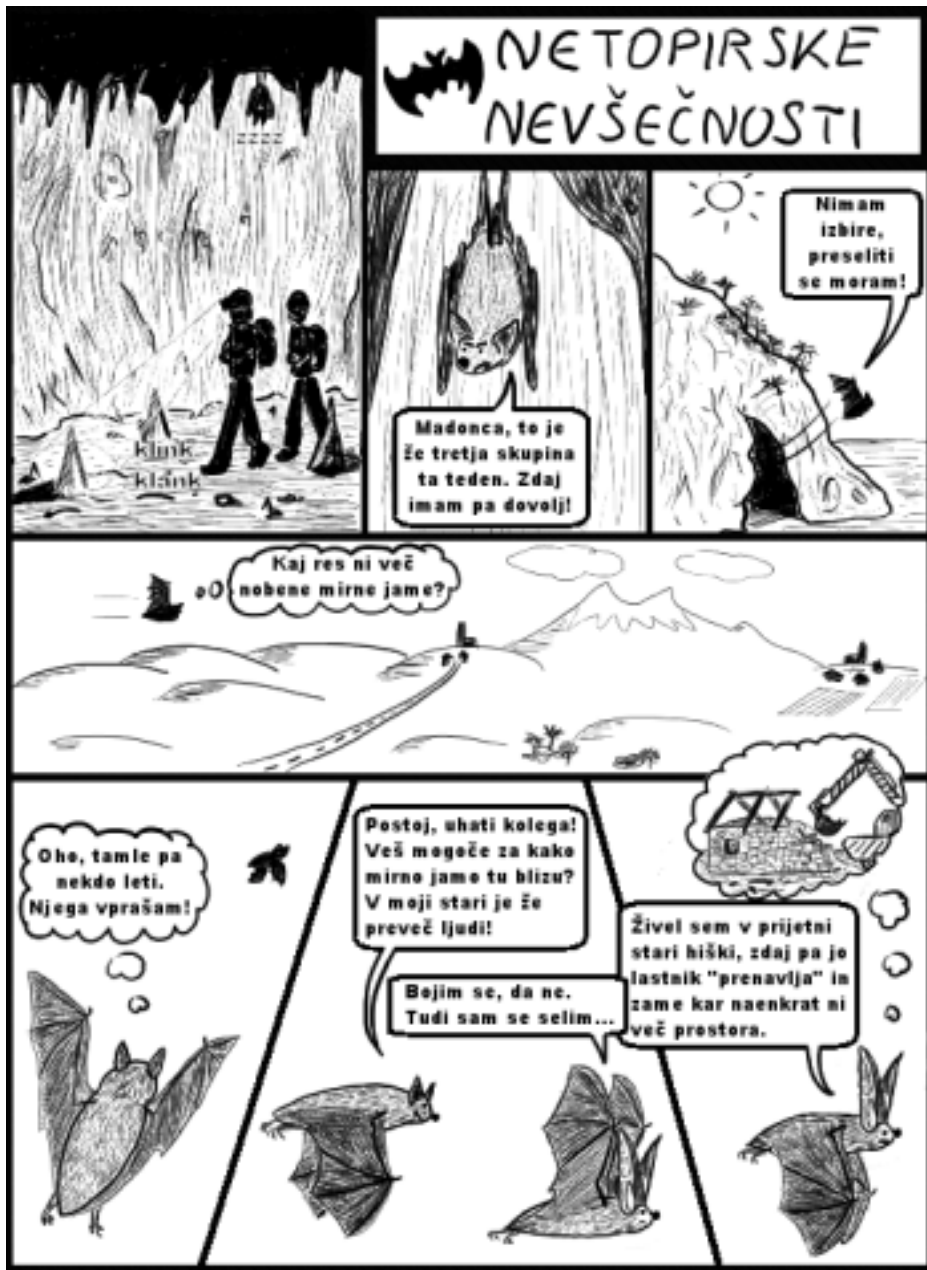
V notranjosti
nimajo organov
namenjenih skladiš-
čenju krvi, ampak
so pravzaprav
zelo podobni nam.

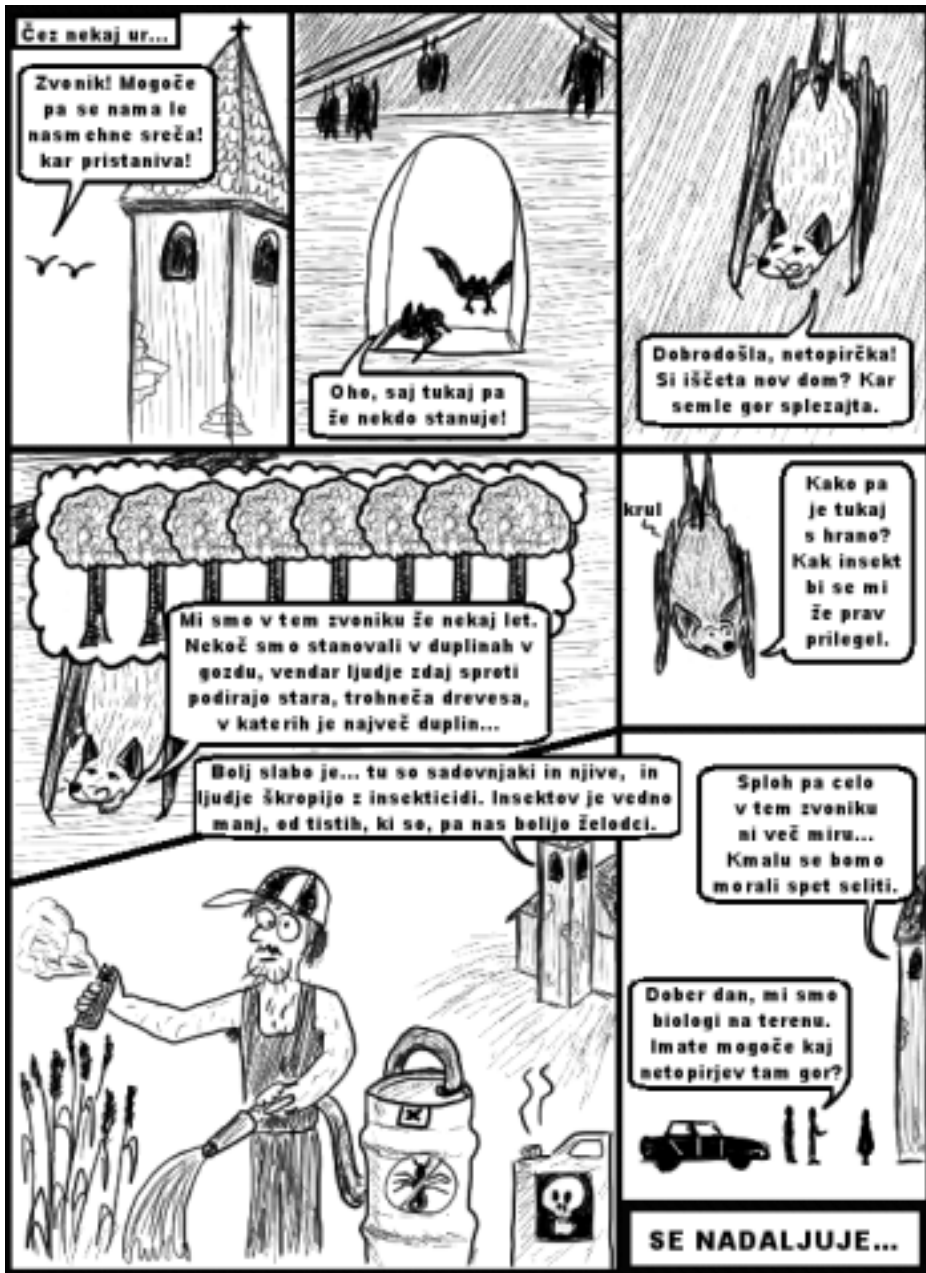

Njihova posebnost je naprava podobna radarju, ki jim omogoča iskanje hrane tudi v čisti temi. Zakaj se torej bojimo netopirjev?

3.nagrada Vane Jankovič Dolenc - Netopirske nevšečnosti

Čez nekaj ur...

Zvenik! Mogoče pa se nama le nasmešno sreča! kar pristaniva!

Oho, saj tukaj pa že nekdo stanuje!

Dobrodošla, netopirčka! Si iščeta nov dom? Kar semle gor splezajta.

Mi smo v tem zvoniku že nekaj let. Nekoč smo stanovali v duplinah v gozdu, vendar ljudje zdaj sproti podirajo stara, trohneča drevesa, v katerih je največ duplin...

Kruul
Kako pa je tukaj s hrano? Kak insekt bi se mi že prav prilegel.

Bolj slabe je... tu so sadovnjaki in njive, in ljudje škropijo z insekticidi. Insektov je vedno manj, ed tistih, ki se, pa nas boljše želodci.

Sploh pa celo v tem zvoniku ni več mira... Kmalu se bomo morali spet seliti.

Dober dan, mi smo biologi na terenu. Imate mogoče kaj netopirjev tam gor?

SE NADALJUJE...

nočne ptice

HVALNICA NOČNEGA POETA

ČAS JE, DA RAZJASNIM ZMOTO,
IN VRNEM NETOPIRJU ČAST.
ČAS, DA OVRŽEM TO POKOTO,
KI OKLICALA GA JE ZA POŠAST.

NEUKI SO GA OČRNILI,
NAPLETLI MITE, ZGODBICE,
IN PODOBO NAM ZAVILI,
SO V TEMAČNE PRAVLJICE.

JE NJEGA VIDEZ NENAVIDEN,
PRIKAŽE SE, KO PADE MRAK,
S PODOBO SVOJO ZBUJA
GROZO.

VENDAR ZA ZLOVEŠČO MASKO,
SKRIVA PRIJAZNA SE ŽIVAL.
PREFINJENI LETALEC -
AKROBAT,
PRIDOBITEV ZA NAŠ HABITAT.

KAJ SEDAJ POREČES
PLAHUTAČ?

PROSTOST V ZAMENO
SI ZA HVALO MI
OBLJUBIL...

IN ZDAJ GREM.

ČESTITAM!
DOBRO SI TO SPESNIL
NOČNI POET.

KAR PA SE OBLUBE TIČE -
DAM TI 10 SEKUND PREDNOSTI.

04

Aleksej

nočne ptice

BISTRA IZJAVA

Aleksej

RAZISKAVE NETOPIRJEV V SLOVENIJI

Na sledečih straneh vam predstavljamo kratek pregled diplomskih in raziskovalnih nalog, ki so bile narejene na ozemlju Slovenije ali pa se še izvajajo. To je le delček v mozaiku raziskav in aktivnosti naših članov.

ABIOTSKI DEJAVNIKI IN STALNOST KOLONIJE MALEGA PODKOVNJAKA (*Rhinolophus hipposideros*) NA PREZIMOVALIŠČU V MARIJINEM BREZNU PRI ŠKOFJI LOKI

(DIPLOMSKO DELO V PRIPRAVI, Oddelek za biologijo, Biotehnična fakulteta, Univerza v Ljubljani)

Avtorica: Alenka Petrinjak
Mentor: prof. dr. Boris Kryštufek

Od septembra 2003 do maja 2004 sem tedensko spremljala vrstno in številčno sestavo netopirjev v jami Marijino brezno pri Škofji Loki. Jama je največje znano prezimovališče malega podkovnjaka v Sloveniji. Izbor prezimovališča je odvisen od temperature, relativne zračne vlažnosti in prevetrenosti jame. Da bi ugotovila vpliv omenjenih dejavnikov na prezimovanje netopirjev, sem v jami izbrala 21 točk in vse tri dejavnike merila. Mali podkovnjaki in vejicati netopirji prezimujejo v globljih delih, kjer so razmere čez zimo bolj ali manj stalne. Širokouhega netopirja sem v jami opazila le v najhladnejših mesecih v vhodnem delu jame, kjer so temperature nižje kot v notranjosti. Opazila sem tudi, da se netopirji med zimskim spanjem občasno premaknejo.

PREHRANA IN BIOLOGIJA DOLGOKRILEGA NETOPIRJA (*Miniopterus schreibersii* KUHLE, 1817) V GRADU GRAD NA GORIČKEM (SV SLOVENIJA)

(DIPLOMSKO DELO, 2002, Oddelek za biologijo, Biotehnična fakulteta, Univerza v Ljubljani)

Avtor: Primož Presetnik
Mentor: prof. dr. Boris Kryštufek

Preučeval sem biologijo kolonije dolgokrilega netopirja na Gradu na Goričkem, ki je s približno sto osebki najštevilčnejša znana kolonija te vrste v zahodnem obrobju Panonske nižine. S pregledom iztrebkov sem v letu 2000 ugotavljal sestavo prehrane dolgokrilega netopirja. Najpomembnejši so bili metulji, zastopani z 79 % povprečne ocene prostorninskega deleža. Spremljanje številčnosti dolgokrilih netopirjev med letoma 1999 in 2001 je pokazalo, da se le-ti zadržujejo v zahodnih in severozahodnih prostorih pritličja gradu od pomladi do jeseni. Prostore so dolgokrili netopirji uporabljali kot spomladanska in jesenska zatočišča, kot mesto porodniške kolonije in kot paritveno zatočišče. Navedeni so nekateri varstveni ukrepi in zamisel dolgoročne ohranitve netopirjev v gradu ter njihova vključitev v turistično ponudbo.

**PREHRANA IN SEZONSKA DINAMIKA PORODNIŠKE KOLONIJE
VELIKIH PODKOVNJAKOV (*Rhinolophus ferumequinum*) V CERKVI SV.
DUHA V ČRNOMLJU**

(DIPLOMSKO DELO V PRIPRAVI, Oddelek za biologijo, Biotehnična fakulteta, Univerza v Ljubljani)

Avtorica: Nataša Aupič
Mentor: prof. dr. Boris Kryštufek

Kolonija velikih podkovnjakov iz cerkve Sv. duha v Črnomlju je bila prvič omenjena v Inventarizaciji favne sesalcev na Kočevskem¹, čeprav so domačini zanj vedeli že prej. Kasnejši obiski so pokazali, da gre za porodniško kolonijo, ki šteje tudi do 300 osebkov. Od letošnjega aprila je cerkev z njeno okolico vključena v omrežje Natura 2000.

Veliki podkovnjaki pridejo v cerkev vsako leto konec maja ali v začetku junija in ostanejo do začetka septembra. Mladiči se skotijo konec junija in potrebujejo 7–8 tednov, da postanejo samostojni. V cerkvi vsako leto najdemo tudi vejicite netopirje, ki so največkrat pomešani med velike podkovnjake – skupaj tvorijo mešano kolonijo.

Kot vsi ostali netopirji, ki jih najdemo v Sloveniji, so tudi veliki podkovnjaki žužkojedi. Kolonija v cerkvi Sv. duha se prehranjuje v glavnem z metulji in hrošči. Pomemben del prehrane pa so v različnih mesecih tudi ščurki, košeninarji in najezdniki.

¹ Kryštufek B. 1997. Inventarizacija favne sesalcev na Kočevskem (poročilo). Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.

BIOLOGIJA VEJICATIH NETOPIRJEV (*Myotis emarginatus*)

(DIPLOMSKO DELO V PRIPRAVI, Oddelek za biologijo, Biotehnična fakulteta, Univerza v Ljubljani)

Avtorica: Katerina Jazbec

V Sloveniji večjih raziskav o ekologiji vejicatih netopirjev (*Myotis emarginatus*) ni bilo, zato sem v letošnjem poletju (2004) spremljala dve njihovi porodniški koloniji. V Dolskem sem v cerkvenem stolpu opazovala skupino šestdesetih samic, ki so se naselile v začetku junija in so naslednji mesec skotile skupaj petdeset mladičev. Med dvotedenskimi pregledi sem beležila temperaturo in vlažnost prostora, v katerem se je gruča zadrževala, ter zbirala iztrebke za analizo njihove prehrane. Vzporedno sem spremljala tudi malce večjo skupino stodesetih netopirk na cerkvenem podstrešju v Brestanici, ki pa niso bile same. V strnjeni gruči jim je družbo delalo približno dvesto samic in mladičev južnih podkovnjakov (*Rhinolophus euryale*).

Sredi avgusta sta skupini vejicatih netopirjev večinoma zapustili obe cerkvi. V Brestanici so v tem mesecu vztrajale le še južne podkovnjakinje z mladiči, v Dolskem pa skupina petnajstih mladičev, ki verjetno še niso bili dovolj spretni letalci za selitev.

PREHRANA IN EKOLOGIJA JUŽNEGA PODKOVNJAKA (*Rhinolophus euryale Blasius, 1853; Mammalia: Chiroptera*) V JUGOVZHODNI SLOVENIJI
(DIPLOMSKO DELO, 2002, Oddelek za biologijo, Biotehnična fakulteta, Univerza v Ljubljani)

Avtor: Klemen Koselj
Mentor: prof. dr. Boris Kryštufek

Proučeval sem sestavo prehrane južnega podkovnjaka, njeno sezonsko dinamiko in ugotavljal, v katerih habitatih se vrsta prehranjuje. Pojavljanje južnih podkovnjakov sem spremljal v dveh jamskih zatočiščih: v Kostanjeviški in Ajdovski jami pri Nemški vasi. Ugotovil sem, da je Ajdovska jama zatočišče največje znane porodniške kolonije južnega podkovnjaka v Sloveniji, ki je štela do 300 osebkov. Domnevam, da so južni podkovnjaki iz te kolonije prezimovali 12 km južneje v Kostanjeviški jami, kjer je prezimovalo tudi večje število velikih in malih podkovnjakov. Z analizo iztrebkov iz Ajdovske jame sem ugotovil, da je južni podkovnjak prehranski specialist. V iztrebkih so prevladovali metulji; povprečna ocena prostorninskega deleža je bila 88,9 %. V diplomskem delu sem opozoril tudi na grožnje ohranitvi kolonij netopirjev v obeh podzemnih zatočiščih in podal napotke za varstvo netopirjev.

IZLETANJE VEJICATIH NETOPIRJEV (*Myotis emarginatus*) IZ PORODNIŠKE KOLONIJE NA GRADU RIHEMBERK
(RAZISKOVALNA NALOGA MLADIH RAZISKOVALCEV OSNOVNOŠOLCEV, 2004, Osnovna šola Ivana Roba, Šempeter pri Gorici)

Avtorja: Tilen Persič in Jasna Stanič
Mentorica: Irena Kodele Krašna

Spremljala sva izletanje vejicatih netopirjev na gradu Rihemberk (Branik, Vipavska dolina). V Sloveniji so bili vejicati netopirji odkriti šele leta 1979, raziskovati pa so jih začeli pred 12 leti. So zelo redki. Na gradu Rihemberk imajo veliko porodniško kolonijo – največjo znano v Sloveniji.

Izletanje vejicatih netopirjev iz zatočišča v vhodnem stolpu gradu Rihemberk sva spremljala enkrat na teden leta 2003 od konca aprila do začetka julija, ko so zapustili grad. Ugotovila sva, da je v koloniji do 346 netopirjev in da se v stolpu naselijo konec aprila. Izletati začnejo povprečno 48 minut po sončnem zahodu. V oblačnem vremenu izletajo prej, v dežju pa ne izletajo. Stolp zapustijo v skupinah od 3 do 9 netopirjev v glavnem le skozi vratno odprtino in ne skozi stranske line. Prižgane bakle v bližini odprtine so izletanje motile. Grad se obnavlja, kar ogroža dosedanja zatočišča.

Op. m.: Učenca sta nalogo predstavila leta 2004 na regijskem srečanju mladih raziskovalcev osnovnošolcev v Šempetru pri Gorici in na državnem srečanju mladih raziskovalcev osnovnošolcev v Murski Soboti, kjer sta osvojila zlato priznanje.

**VARIABILNOST V MORFOLOGIJI PRHUTI IN EHOLOKACIJI PRI DVEH
POPULACIJAH DOLGOKRILEGA NETOPIRJA (*Miniopterus schreibersii*
Kuhl, 1817) V SLOVENIJI**

(DIPLOMSKO DELO, 2002, Oddelek za biologijo, Biotehnična fakulteta, Univerza v
Ljubljani)

Avtorica: Maja Zgamajster
Mentor: doc.dr. Peter Trontelj

Morfologija prhuti vpliva na aerodinamične lastnosti in tako na letalno sposobnost netopirja, oblike eholokacijskih klicev se lahko deloma prilagajajo situaciji v okolju. V obeh parametrih se vrste netopirjev med seboj razlikujejo, pri nekaterih pa se razlike pojavljajo tudi znotraj vrst (npr. med spoloma ali med različnimi geografskimi območji). V nalogi sem proučevala morfologijo prhuti in eholokacijske klice, posnete v istih razmerah v šotoru, pri dveh populacijah dolgokrilih netopirjev – iz Škocjanskih jam in Gradu na Goričkem. Pokazalo se je, da med samci z obeh območij obstajajo razlike v velikosti in oblikovanosti prhuti, tisti z Gradu so bili v večini merjenih parametrov nekoliko manjši, medtem ko se v eholokacijskih klicih med seboj niso razlikovali. V primerjavi med spoloma se je v Škocjanskih jamah pokazalo, da so samice nekoliko lažje in imajo manjši razpon prhuti, a relativno daljšo konico prhuti z večjo relativno površino. Imele so tudi krajše klice in višje frekvence maksimalne energije kot samci.

RAZISKOVALNI TABOR DRUŠTVA ŠTUDENTOV BIOLOGIJE (RTŠB) Dekani 2004

Nataša Aupič

Društvo študentov biologije je od 13. do 23. julija letos oganiziralo Raziskovalni tabor študentov biologije – Dekani 2004. Na taboru je 54 udeležencev iz Slovenije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Nizozemske pod vodstvom mentorjev delovalo v 10 različnih skupinah. Skupino za raziskavo netopirjev je vodil Primož Presetnik, štela pa je sedem članov.

Pri raziskovanju netopirjev smo uporabljali različne metode. Dopoldneve in popoldneve smo porabili za pregledovanje cerkvenih podstrešij in zvonikov ter starih hiš. Dva dneva smo posvetili tudi raziskovanju jam. Zvečer in ponoči pa smo netopirje zasledovali z ultrazvočnimi detektorji ter jih lovili v mreže. Ulovljene netopirje smo stehali in izmerili, določili kateri vrsti pripadajo in jih izpustili. Pregledali smo veliko lokacij in našli 11 vrst.

Na taboru smo se udeleženci podrobneje seznanili z delom na terenu, ki je poleg raziskovalnega dela vključevalo tudi druženje z domačini v vinskih kleteh, menjavo predrtih gum na avtomobilu, krpanje mrež, branje prošenj Mariji, izvajanje osnov meditacije ter nenazadnje tudi obisk urgence z eno bolj nenavadnih nezgod.

Netopirji so aktivni ponoči, zato tudi netopirci raziskujemo ponoči. (Foto: Primož Presetnik)

NETOPIRKE NA TABORU »LIG 2004«

Maja Zagmajster

Z veseljem sem sprejela Irenino povabilo, da bi kot mentorica za netopirje sodelovala na mladinskem biološkem taboru, ki ga vsako leto organizira Zveza za tehnično kulturo Slovenije. Ko pa je sporočila, da se dobimo v Ligu, sem, priznam, kar malo podvomila, ali je to sploh v Sloveniji. A v šestih dneh v začetku julija (5.–10. 7.) smo vsi spoznali predel dežele zahodno od Kanala ob Soči in njen živi svet.

»Netopirke« – šest nas je bilo – smo bile zaposlene ves dan. Pregledale smo 20 netopirskih zatočišč; večinoma so bila to podstrešja cerkva, hiš pa tudi kaverne in celo ena jama. Izlet do Divje jame nad Plavami je bil gotovo nekaj posebnega, vsaj enourne naporene hoje po strmem bregu do njenega vhoda udeleženske zagotovo ne bodo hitro pozabile. V jami sicer nismo naleteli na netopirje, da pa so tam bili, je pričal velik kup gvana in rjave lise na stropu. V cerkvah smo večinoma naleteli na posamične male podkovnjake in navadne/ostrouhe netopirje. Na treh mestih smo našle porodniške kolonije malih podkovnjakov, pri čemer je bilo navdušenje nad malčki, ki so se trdno držali trebuščkov svojih mamic, medtem ko so nas te radovedno opazovale, veliko.

Ko je prišel večer, naše raziskovanje še ni bilo končano. Takrat smo v vaseh okoli luči, nad Sočo, Idrijo in ob gozdnih poteh prisluškovale netopirjem z ultrazvočnimi detektorji. Opazile smo tudi takšne, ki jih na zatočiščih redko najdemo, čeprav nekaterih vrst med seboj ne moremo ločiti. Skupno smo z detektorjem slišale vsaj devet vrst netopirjev, najpogosteje belorobega/ Nathusijevega netopirja.

Eno noč smo lovile s ptičarskimi mrežami, ki smo jih razpele nad pritokom Idrije. Vso noč smo redno pregledovale mreže, pri čemer so sodelovali tudi udeleženci drugih skupin, ki so se nam pridružili pri vedrenju pod nočnim nebom. Žal lov ni bil uspešen, a smo lahko v bližini netopirje opazovali z detektorji – tudi malega podkovnjaka, ki je letel ob robu gozda.

»Netopirke« so v nekaj dneh dobro spoznale življenje »špičamišev«, kot pravijo netopirjem v teh koncih, kar so pokazale tudi na sklepnih predstavitvi za starše in domačine.

Skupinska slika Netopirk pred plakatom, ki je predstavljal delo skupine na taboru. Na sliki žal manjka ena članica.(foto:Maja Z.)

EVROPSKA NOČ NETOPIRJEV 2004 2. 9.–9. 9. 2004

Alenka Petrinjak in Maja Zagmajster

Netopirji so med najbolj ogroženimi sesalci v Evropi in tudi pri nas. Zato je bila že pred leti – v okviru Sporazuma o varstvu netopirjev v Evropi (EUROBATS) – dana pobuda za organizacijo mednarodnega dogodka **Evropska noč netopirjev (ENN)** s ciljem predstaviti netopirje širši javnosti. V to se je doslej vključilo kar 38 evropskih držav. Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev dogodek organizira od leta 1999, torej se bo letos odvijal že šestič zapored.

Ponekod še vedno zelo živi predsodki o krvoželjnosti netopirjev, ki prežijo na dolge ženske lase, niso prav nič v prid trudu za učinkovitejše varstvo te v naravi izredno pomembne živalske skupine. Zato je vsakdo vabljen, da spozna resnično, a nenavadno življenje nočnih živalic, ki je v temi človeškim očem pogosto skrito. V okviru letošnje Evropske noči netopirjev smo po mnogih krajih Slovenije pripravili najrazličnejše dogodke, kot so predstavitve z diapozitivi, večerni sprehodi z ultrazvočnimi detektorji, otroške delavnice in razstave.

Evropska noč netopirjev bo potekala od 2. 9. do 9. 9. 2004 v različnih krajih Slovenije. Zvrstila se bodo predavanja, na katerih boste ob diapozitivih spoznali netopirje in njihove skrivnosti, večerni sprehodi z ultrazvočnimi detektorji (te naprave pretvorijo ultrazvok v nam slišen zvok in tako lahko celo določamo vrste), otroške likovne delavnice, na katerih boste majhni in veliki otroci s svojimi izdelki in igrami raziskovali skrivnostne ponočnjake. Na ogled bodo razstave fotografij netopirjev, otroških likovnih izdelkov in stripov z natečaja »Na belino papirja ujemi netopirja«. Vabljeni!

Letos so se nam pri dogodku pridružili Park Škocjanske jame kot organizator likovne razstave in otroške delavnice, Gorenjski muzej Kranj kot soorganizator otroške delavnice in črnomeljski Zavod za izobraževanje in kulturo kot soorganizator prireditve v Črnomlju.

Več o ENN na:

http://www.eurobats.org/news_events/european_bat_night.htm

<http://www.sdpvn-drustvo.si/>

PROGRAM EVROPSKE NOČI NETOPIRJEV 2004:

Četrtek, 2. 9. 2004

Ob 19. uri, grad Khiselstein v **Kranju**: »Skrivnostni prhutarji«, predavanje Alenke Petrinjak.

Sledi večerno opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji.

Petek, 3. 9. 2004

Ob 17. uri, Čolnarna v **Ljubljani**: podelitev nagrad udeležencem natečaja za izvirni netopirski strip »Na belino papirja ujemi netopirja«, ki ga je SDPVN razpisalo v letu 2004.

Sobota, 4. 9. 2004

Od 10. do 12. ure, pred kavarno Pločnik v **Ljubljani**: »Cik-cak netopir«, otroška likovna in origami delavnica o netopirjih.

Ob 10. uri, grad Khiselstein v **Kranju**: »Moj papirnati netopir«, otroška likovna in lutkarska delavnica o netopirjih.

Ponedeljek, 6. 9. 2004

Ob 18. uri, Gimnazija J. Plečnika (Šubičeva gimnazija) v **Ljubljani**: »Prhuti noči«, predavanje Katerine Jazbec.

Sledi večerno opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji.

Ob 19. uri, Kulturni dom v **Črnomlju**: »Skrivnosti netopirjev«, predavanje Nataše Aupič.

Sledi otvoritev fotografske razstave z naslovom »Netopirji, kot jih še niste videli« in večerno opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji.

Torek, 7.9.2004

Ob 18:00, Gimnazija J. Plečnika (Šubičeva gimnazija) v **Ljubljani**: »Prhuti noči«, otvoritev fotografske razstave.

Sreda, 8. 9. 2004

Ob 18.30, Center Evropa (Dalmatinova 4) v **Ljubljani**: »Netopirji ne poznajo meja«, predavanje Maje Zagmajster.

Sledi večerno opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji.

Četrtek, 9. 9. 2004

Ob 10.30, OŠ dr. Bogomirja Magajne, **Divača**: otvoritev razstave likovnih izdelkov učencev o netopirjih.

Ob 17. uri, **Park Škocjanske jame**: otroška delavnica »Netopirčkov dan«. Sledi opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji.

V primeru dežja večerni sprehodi z ultrazvočnimi detektorji ter sobotna otroška likovna delavnica o netopirjih pred kavarno Pločnik v **Ljubljani** odpadejo.

Pridržujemo si pravico do spremembe programa.

ZAHVALA

Zahvaljujemo se Gorenjskemu muzeju za sodelovanje pri otroški delavnici v Kranju, Parku Škocjanske jame za pomoč pri organizaciji aktivnosti v Parku Škocjanske jame in Divači, črnomeljskemu Zavodu za izobraževanje in kulturo za pomoč pri organizaciji prireditev v Črnomlju, Trgovini Matjaž iz Naklega pri Kranju za materialno pomoč. Zahvaljujemo se tudi vsem, ki so odstopili prostor za predavanja, razstave, delavnice.

KAJ SE KUHA V LONCU EVROPSKE UNIJE? INTERREG.

Alenka Petrinjak

Ne, Interreg ni moderna globalna jed Evropske unije. Se je pa skuhal v njenem loncu. Je eden od štirih programov Evropske unije za reševanje problemov, ki se pojavljajo v določenem okolju in hkrati vplivajo na življenje v celotni Uniji. Eden od teh programov je Interreg III, ki spodbuja čezmejno, mednarodno in medregionalno sodelovanje. Sestavljen je iz 3 linij aktivnosti: Interreg III A, Interreg III B, Interreg III C, ki se med seboj razlikujejo glede na prostorske povezave partnerjev. V okviru programa lahko ustanova ali posameznik prijavi projekt, prek katerega se države, regije, ustanove med seboj povežejo in skupaj rešujejo probleme. Interreg III sredstva črpa iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Izvaja se v obdobju 2000–2006, projekti pa naj bi se končali do leta 2008.

Interreg III A je namenjen čezmejnemu sodelovanju npr. slovenskih obmejnih območij z obmejnimi območji v sosednjih državah (Italija, Avstrija in Madžarska). Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev se je povežalo z organizacijami iz Avstrije in Italije in tako od leta 2003 sodelujemo v mednarodnem projektu »Varstvo netopirjev v regiji Alpe-Jadran«. Projekt je namenjen varstvu netopirjev v mejnih regijah in izmenjavi izkušenj ter idej na tem področju. Taki mednarodni projekti so pomemben člen ravno pri varstvu narave, saj živali ne poznajo meja.

Več o Interregu lahko izveste na spletnih straneh:

www.evropska-unija.si/pages/evropska_unija/financna_pomoc/strukturni_skladi_eu_pobude_skupnosti

www.interreg.gov.si/start_kajjesl.php

www.fledermausschutz.at/INTERREG/

Upravičeno območje izvajanja Programa pobude Skupnosti IIIA Slovenija-Avstrija 2000–2006.

(Vir: <http://www.gov.si/arr/4eu-p/1p-8-interreg-a-new-a.html>, avgust 2004)

VSAKDO LAHKO POMAGA NETOPIRJEM

Boštjan Potisk, blagajnik SDPVN

Netopirji so v nevarnosti in potrebujejo našo pomoč!

Ogroža jih predvsem človekovo neznanje. Ko netopirje bolje spozna in se zave njihovega pomena, lahko z njimi nemoteno živi. Življenje netopirjev se je v zgodovini močno prilagodilo sobivanju s človekom. Slednji je izkrčil njihovo življenjsko okolje za svoje potrebe, zato so se netopirji iz drevesnih dupel in razpok preselili na podstrehe. Tu so postali še bolj ranljivi in odvisni od človekove dobre volje.

Ker so aktivni ob mraku ter ponoči in po prisrčnosti ne morejo tekmovati z mnogimi drugimi živalskimi sovrstniki, se je o njih oblikovalo veliko slabega mnenja. A vse te vraže so zgolj posledica neznanja in napačnega dojetanja njihove vloge v človekovem življenju. Danes vemo, da ta ni zanemarljiva. Vendar je stare vraže težko izkoreniniti in le s trudom požrtvovalnih posameznikov netopirji lahko pridejo na dober glas.

V Slovenskem društvu za preučevanje in varstvo netopirjev (SDPVN) se trudimo, da bi jih bolje spoznali in o njih podučili tudi druge. To počnemo z organizacijo raznih dejavnosti, kot so predavanja, ultrazvočne in likovne delavnice, fotografske razstave, lutkovne predstave, stripovski tečajji ter tiskanje informativnih zloženok, koledarjev in časopisov. Vsi naši člani prejemajo sveža e-sporočila in tiskana gradiva, ki jih društvo izda, in se po želji intenzivneje vključujejo v naše delo.

K podpori delovanju društva ste vabljeni tudi vi. Vaša letna članarina ali donacija lahko bistveno pripomore k boljšemu delovanju društva in izvajanju projektov. Torej, če imate radi netopirje in bi sodelovali pri njihovem raziskovanju in/ali varovanju, je prvi korak včlanitev v SDPVN!

Prijavnico na zadnji strani izpolnite, izrežite in oddajte našim članom ali pošljite na naš društveni naslov. Članarino lahko poravnate pri blagajniku društva ali s položnico nakažete na naš transakcijski račun št. 02010-0253769038.

Letna članarina v Slovenskem društvu za preučevanje in varstvo netopirjev (SDPVN) znaša za zaposlene 3.000 SIT ter za ostale 2.000 SIT.

Slovensko društvo za proučevanje
in varstvo netopirjev
Večna pot 111
SI-1000 Ljubljana
SLOVENIJA

PRISTOPNA IZJAVA ČLANA

Ime in priimek _____

Datum in kraj rojstva* _____

Naslov stalnega prebivališča _____

Telefon _____ GSM _____

Telefon,

služba _____ Email _____

Naslov začasnega prebivališča _____

Telefon _____

Izobrazba* _____ Zaposlen* _____

*Podatki bodo uporabljeni zgolj za lastno evidenco društva.

S podpisom te izjave potrjujem, da sem seznanjen-a in se v celoti strinjam s statutom in pravilniki Slovenskega društva za proučevanje in varstvo netopirjev. Za morebitne poškodbe pri udeležbi na terenskih ekskurzijah in drugih društvenih aktivnostih odgovarjam sam-a.

Datum in kraj pristopa _____ Podpis _____

Članarina plačana

dne _____ Prejel _____

PODATKI O ZAKONITEM ZASTOPNIKU (za člane do 15 let)

Ime in priimek _____

Naslov stalnega prebivališča _____

Telefon _____ GSM _____

Telefon,

služba _____ Email _____

Soglašam, da _____ postane član Slovenskega društva za proučevanje in varstvo netopirjev in potrjujem, da je seznanjen-a in sprejema statut in pravilnike omenjenega društva.